

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

REV.—NO. 831.

CHICAGO, ILL., 16. AVGUSTA (August 16th), 1923.

LETO—VOL. XVIII.

Upravništvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2364.

Zavedni in nezavedni rušilci solidarnosti delavskega razreda.

Od leta 1919 naprej je takozvano ekstremno levo krilo pričelo z bojem proti ameriški socialistični stranki in socialističnemu gibanju sploh. Nobenega sredstva niso opustili, nobena metoda se jim ni zdela preumazana.

Kopa njihovih agitatorjev hodi po deželi in se bori proti kapitalizmu s tem — da napada socialistično stranko! Tisoče in tisoče dolarjev gredo v tej propagandi. Najeli so razne nemoralne karakterje, da pišejo v razne liste namernostnih federacij, pripadajoče njihovi stranki. Kako pišejo? Proti kapitalizmu? Da, deloma, toda največ prostora porabijo za napadanje socialističnega gibanja.

Mnogo izmed pristašev dvanajstkrat prekršene komunistične struje je poštenih in jim je treba za boj proti današnji družabni uredbi. Veliko je nepoštenih, kar je bilo v zadnjih par letih nepobitno dokazano. Na vodilnih mestih njihove stranke so se nahajali med poštenjaki tudi agenti provokatorji, o katerih previdno ne govorimo. Pristaši, ki se zbirajo okoli stranke takozvanih ekstremnih "voditeljev", nimajo slabih namenov. Njim je resnično za boj proti kapitalizmu, toda ker se jim kaže socialistično gibanje za nekako ograjo, ki varuje kapitalizem, je umljivo, da so jih več ali manj preprijeli s sovraštvom do socialistične stranke.

Več voditeljev sedanje W. P. je bilo preje socialistični stranki. Agitirali so zanjo ravno tako vztrajno kakor jo sedaj napadajo in pri tem napadajo tako, kakor da niso bili sploh nikoli njeni člani. Drugi so postali "radikalci" šele v zadnjih par letih ali mesecih. In ti sledijo v napadanju socialistov prav nič ne zaostajajo za prvimi.

Vsem tem primanjkuje v prvi vrsti poznanje zgodovine delavskega gibanja in ekonomskega razvoja. Ne vedo, skozi kakšne težave je šlo delavsko gibanje v svojem početku vse do današnjega časa. Ko so se drugi borili, je bila večina današnjih takozvanih ekstremistov na strani nazadnjaštva in pomagala reakcionarjem na en ali drug način zatirati napore za delavskega delavstva v boju za delavske interese.

Slabost teh oznanjevalcev obstoji v tem, da ne upajo obdržati svoje ladjice na površju

drugače, kakor s tem, da se odevajo z glorijo ruske revolucije. Pokažite na njihove grehe, na njihove neštete napake, pa bodo zakričali, da napadate — rusko revolucijo. Edino na ta način upajo obdržati svoje pristaše. Slikajo se za predstavnike ruske revolucije in svetovne revolucije in se proglašajo za "edine iskrene" borce sovjetske Rusije in proti kapitalizmu. Že s tem, da se imenujejo "edine iskrene borce", dokazujejo, da niso odkritosrčni, kajti njim služijo take fraze večinoma v namenu blatiti socialistično gibanje.

Od kar obstoje, niso bili v stanju poseči niti v eno volilno borbo z uspehom in kljub naglašanju svoje moči so končno sami priznali, da tudi v "novi" legalni formi ne morejo postati masna stranka. Zato so se zopet reorganizirali v novo stranko, ki so jo nazvali federativna.

Pri zadnjih predsedniških volitvah je bilo oddanih 96% glasov kandidatom dveh kapitalističnih strank, republikanski in demokratski, in 4% glasov kandidatom dveh delavskih strank, socialistični in farmarski-delavski. Kapitalistična zmaga je bila stoodstotna.

Ampak dvajsetletno vzgojevalno in propagandistično delo socialistične stranke ni bilo zaman. Razna radikalna gibanja zadnjih par let to dokazujejo. Ves radikalizem farmarskih in delavskih struj je v prvi vrsti posledica socialistične vzgoje in v drugi vrsti gospodarskih razmer. Polje za graditev mogočne delavske stranke je torej ugodno.

Frakcijski boj, borba med brati, uničuje to priložnost. Energije, potrošene v tem boju, slabe delavsko gibanje in ga delajo brezmočnega. Ruvarenja samopostavljenih voditeljev tirajo mase delavstva v brezbriznost. Intrige, zakulisne spletke, jemljejo delavstvu vero v odkritosrčnost prenapetežev; obrekovanja "ekstremistov" zoper socialiste odvrčajo za politično organizacijo godne delavce od organiziranja.

Čemu vodijo "ekstremisti" boj proti socialistični stranki tako, kakor da je socialistična stranka na vladi in odgovorna za vse krivice, ki jih dela kapitalizem delavskemu ljudstvu? Čemu je treba voditi boj proti stranki, ki je prejela pri zadnjih predsedniških volitvah ko-

maj 3% izmed vseh oddanih glasov? Zakaj ne delajo med tistimi 96% volilcev, ki so glasovali za kapitalistične kandidate? Zakaj ne vrše svoje propagande med tistimi masami, ki so še izven organizacije zavednega delavstva?

Odgovor je kratek. Zato, ker njihova strast tega ne dopušča, zato ker hočejo kakor brez prikrievanja sami naglašajo, uničiti socialistično stranko.

Ali jo bodo uničili? NE! Ker niso uspeli do danes, bodo še mnogo manj v bodoče. Škodovali so ji, brezdvomno. Škodovali ji bodo, dokler ne spremene svoje taktike. Ampak veliko bolj škodujejo celokupni delavski stvari.

Od kar eksistirajo, so delovali pod različnimi imeni, se posluževali različnih taktik, toda v enem so zmerom enaki: v besnem boju proti socialistični stranki.

V tem boju so se diskreditirali. Mase delavstva ne morejo pritegniti v svoj tabor. Tisoči tistih, ki so bili z njimi l. 1919, so danes postali brezbrizni vsled razočaranja nad politiko novih prerokov. Enako bodo razočarani sedanjji njihovi pristaši. Mnogo glavnih poveljnikov prvotnih komunističnih strank v Ameriki, ki so bile ustanovljene leta 1919, so danes izven vsakega gibanja. Utopije razočarajo sanjave ljudi prej ali slej. Nepoštenjaki so si našli kako drugo polje za existenco. Zavedene mase se jeze nad vsemi in vse kritizirajo.

Bolj kakor kedaj poprej je danes naloga socialistične stranke vzgajati mase. Da bo v stanju vršiti to nalogo, se mora pojačati. To je danes najvažnejši problem in temu so posvečene vse strankine sile. Brezumnemu delu razdiralcev delavskega gibanja moramo odgovoriti z vztrajnejšim organizatoričnim in vzgojevalnim delom med delavsko maso, ki jo *hočemo* in jo *bomo* pridobili v socialistično stranko!

***

Urednik socialističnega dnevnika v Pešti obsojen na leto dni zapora.

Iz Budapešte poročajo, da je bil Jean Vanczak, urednik socialističnega dnevnika "Nepszava", obsojen na leto dni zapora, ker je ponatisnil satiričen članek iz nekega dunajskega lista. Hortijeve oblasti so izrekle, da je s tem člankom "podžigal mržnje in sovraštva med prebivalstvom."

"Nepszava" ima težko stališče. Pred obsodbo njenega urednika je bil list suspendiran, to je, oblasti so ga prepovedale izdajati. Enaka kazen ga je zadela večkrat že prej. Delavsko gibanje na Ogrskem je zelo otežkočeno radi avtokratičnega postopanja vlade, ki ne dovoljuje ne svobode govora in ne svobode tiska.

Ne govori toliko kolikor moreš, ampak le toliko, kolikor je potrebno.

Ruhr — pokrajina težav.

Francoske šikane v zasedenom ozemlju

Povedal mi je, da ima ženo in tri otroke. Ampak to ni niti za šoferja ničesar izrednega.

Kršila sva prometne odredbe, da bi prišli pravočasno iz Dortmunda, Ruhr, v Schwerte neokupiranem ozemlju, kjer bi se imel odpeljati z vlakom. Pri Boerghofenski pivnici naju je ustavila francoska straža. Vojak je preiskal najine potne liste. Jaz sem imel tri; šofer jih je imel najmanj sedem; njegov avtomobil je imel dva. Stražnik je pozval tovariša na posvetovanje. Debatirali smo deset minut. Na koncu sta izrekla odločbo.

Moje listine so bile v redu. Potni listi avtomobila so bili pravilni; ampak enemu izmed potnih listov, ki jih je imel šofer, je manjkala en plav kolek, ki jih je izdal general Degoutte prejšnje jutro. Zamudila sva vlak. Vsled te neprilike sva šla v pivnico, kjer mi je šofer pravičrč pilzenskega piva povedal svojo povest.

Po večletnem hranjenju je imel na strani toliko, da si je mogel kupiti močan avtomobil, ki je bil njegovo bogastvo. Ko so francoske čete okupirale Ruhr, je bil njegov avtomobil postavljen vsak moment nevarnosti, da mu ga francoske oblasti zaplenijo, ako ne vzame francoskega potnega lista. Položil je prošnjo za izkaznico. Francoske vojaške oblasti so reševale take prošnje silno počasi. Po tridnevnem čakanju je šofer dobil potrebno listino, ki mu je dovoljevala prevažati v okupiranem in neokupiranem ozemlju. Služil je dobro.

Odredbe v okupiranem ozemlju Nemčije so skoro vsak dan spreminjajo. V eni vasi izdajo Francozi kako gotovo "sankcijo"; v drugi proglasijo "obsedno stanje". Vsi vozovi so izpostavljeni nevarnosti zaplenjenja, če pripeljejo v prepovedan teritorij po 11. uri zvečer in celo po dnevu, ako nimajo izrednih izkaznic. Šofer je čul o neki taki odredbi, pa je položil prošnjo za izredno izkaznico. Čez druge tri dni, v katerih ni imel nikakih dohodkov, so mu francoske oblasti poslale izredno izkaznico.

Ko je bila zopet izdana neka stroga odredba, ni čul o nji n ni vprašal za nov izreden potni list. Njegov avtomobil so mu ugrabili; potniki so izstopili ne da bi mu kaj plačali. V žepu ni imel niti dovolj denarja, da bi plačal za gasolin. Pritožil se je na francoske oblasti.

Čez deset dni so mu vrnili avtomobil; ampak bil je v obupnem stanju. Poslal ga je v popravljalnico, kjer je bil teden dni. Izgubil je tedenski zaslužek in moral plačati za popravilo.

Ko je končno spravil avto v dobro stanje, je šel k nemškimi oblastim in zahteval odškodnino na podlagi odredbe za pasivno resistenco.

"Ali imaš rudečkast francoski potni list?" so ga vprašali nemški uradniki.

"Da, imam."

"Potem nisi opravičen do odškodnine od ameriške države."

Šel je po svojem poslu prevažati potnike. Francoski stražnik ga je ustavil in zahteval izkaznico. Šofer je imel dve in mu jih je dal. "Nix bon," je pripomnil stražnik. Raztrgal je eno, z druge je odtrgal šoferjevo fotografijo in mu izročil francoski kolek. General Degoutte je izdal zopet odredbo.

Šofer je čakal več dni, da je dobil novo rdečkasto francosko izkaznico s plavimi kolki. Šel se je ter prepustil avto za razne preglede in revizije. Ko sem ga najel jaz, je imel polno izkaznico samih potnih listov in izkaznic s kričnimi kolki. Ampak dogodilo se mu je, da ni imel o novi odredbi, s katero so francoske oblasti izdale še en kolek. Temu vzroku je pripisal, da sem imel čas ustaviti se v Boerghofnu, kjer mi vrč piva in se pogovoriti s šoferjem.

Hiram K. Moderwell.

***

Zavijanje dejstev ni polemika.

V 827. številu Proletarca je bil objavljen članek "Italija v objemu reakcije", ob katerega se je obregnila v "D. S." neka nova luč, ki je zasilila iz Gorice. Ta luč je prišla pred kratkim iz Italije, da bo svetila ameriškim Slovincem.

Priporočamo našim čitateljem, naj še enkrat prečitajo omenjeni članek v Proletarcu z dne 19. julija, da bodo imeli nekaj slike, kako "polemizirajo" ljudje, ki so po raznih kolebanjih prišli končno do spoznanja, da so "komunisti". Novi prerok je nazval Proletarca "brošurico" in potem zatrjuje, da je Proletarec zamolodil pravi vzrok razdorov v Italiji. Nato nadaljuje: "... kaj morda mislijo, da je slovenski Janez tako neumen pa da bo požrl vsako klobaso, ki se mu jo ponudi? Če to misle se prodirajo motljivo. Res da je kranjski Janez navajen požreti marsikatero mastno ali tako mastne lakor je ta pa le ne gre." Potem konstatira: "Eno stoji gotovo in to je, da so ravno socialisti največji krivci in povzročitelji zmage fašizma."

Že teh par citatov dokazuje, da je pisecvlog "klobasanje". Prikazuje ga, da ne pozna nič delavskega gibanja v Italiji, iz katere je prišel, in da edino kar zna, je napadati socialiste, ki so krivci in povzročitelji vsega kaosa in gorja na svetu, kakor trdi on in njemu enaki. Tudi "Chicago Tribune" je takega mnenja.

V omenjenem članku se nismo spuščali v razpravljanje, kdo je kriv zmage fašizma v Italiji, ampak konstatirali le dejstvo, da je oslabljenje italijanskega delavskega gibanja — posledica razdorov in pogubnih taktik — omogočilo zmago Mussoliniju in njegovi bandi črnosrajčnikov. Kako so prišli spori, kako se je razdva-

jalo italijansko delavstvo, o tem smo poročali, ko je bil Novak št. 2 še v Gorici.

Do leta 1919 je bilo italijansko delavsko gibanje enotno, mogočno gibanje in izgledalo je, da bo italijanski proletariat kmalo dobil vlado v svoje roke. Današnje italijansko delavsko gibanje je v razsulu, tragedija razdorov in napak v taktiki, katere so pa trditvi pisca v D. S. zakrivili socialisti in nihče drugi. Seveda so take trditve eno izmed sredstev v propagandi za "ubijanje" socialističnega gibanja.

Italijanska socialistična stranka je bila znana kot ena najekstremnejših na svetu, toda vendar razsodna. Bila je zastopana na kongresih moskovske internacionale in bila bi se ji pridružil kot celota, da ni bilo tistih točk, ki so svoječasnodelale toliko povoda za razdore in ki so danes ostale le na papirju. Sotrudniku "D. S." so lahko znane debate in pregovori, ki so se vodili med Moskvo in italijansko socialistično stranko v pogledu pridruženja in taktike v Italiji. Bili so deloma priobčeni v tržaškem "Delu" in v italijanskih listih. Tam bi lahko našel več podlage, ako hoče stvarno argumentirati. Ampak njemu ni zato, pač pa za napadanje socialističnih strank, katere je treba po mnenju takih prenapetežev uničiti.

Po vojni je italijanska socialistična stranka narasla od 25,000 na 160,000 članov. V parlamentu, ki šteje 505 poslancev, je imela do volitev 1. 1919 45 sedežev. Pri volitvah 1. 1919 je dobila 156 mandatov. Nezadovoljne, po vojni razočarane mase so iskale takojšnjo rešitev v socialistični stranki.

Sledile so kontroverze med lastniki kovinskih tovarov in delavci. Jeklarsko delavstvo je z večino 800,000 glasov sklenilo okupirati jeklarske tovarne in druge kovinske delavnice s pomočjo Italijanske delavske konfederacije, kateri pripada jeklarsko delavstvo. Vlada, kateri je načeljeval Giolitti, je bil nevtralna v tem sporu, deloma zato ker je bila brezmočna, deloma zato, ker je računala, da se bo ta eksperiment delavstva končal s porazom. Toda inozemski kapitalisti niso bili nevtralni. Italija je deželá, ki je navezana na uvoz premoga in raznih drugih potrebščin iz tujih dežel. Tuji industrialci niso hoteli pošiljati premoga, železa in drugih kovin italijanskim tovarnam pod delavsko upravo in trgi niso hoteli kupovati produktov teh tovarov. Po več tednih okupacije se je italijansko delavstvo prepričalo, da v danih razmerah ne bo moglo uspeti. Italija nima dovolj svojih sirovin, ne živil, ne svojega trga. Treba je čakati, da se dogodi revolucija v kaki taki bližnji državi, ki bo zalagala Italijo s potrebnim materialom in živili v dobi preobrata. Vršilo se je splošno glasovanje, s katerim je jeklarsko delavstvo z večino glasov sklenilo izročiti tovarne nazaj prvotnim lastnikom. Rdeče zastave so bile snete s tovarniških uradov in delavstvo se je zadovoljilo z nekaterimi koncesijami in malim

povišanjem plač — ali pa se je moralo zadovoljiti, ker ni bilo druge poti.

V dobi okupacije tovarnen se je delavstvo zadržalo mirno. Proces razdiranja, kakor se je dogodil v Rusiji v prvih dnevih revolucije, se v Italiji ni izvršil. Sploh se okupacija jeklaren ni mogla imenovati revolucija. Dogodili so se slučajji, da so v času okupacije posebno mlajši delavci pretepli nekega priganjača in prisilili kakega ravnatelja ali kakega podobnega uradnika, da je moral vpiti "Evviva il Socialismo!", toda hujših nesreč ni bilo.

Ta ponesrečen eksperiment je še bolj uveril glavne voditelje italijanskega proletariata, da bi bila socialistična revolucija v Italiji, ako se jo izvrši, velika napaka, ker bi jo zadržale radi prej omenjenih vzrokov zunanje sile.

Iz Moskve so argumentirali, da če bi rusko delavstvo rabilo enake izgovore, ne bi izvedlo revolucije, nakar so italijanski sodruzi odgovarjali, da so razmere v Rusiji povsem drugačne od razmer v Italiji.

Kapitalisti niso pozabili okupacije tovarnen od strani delavstva. Na pomoč jim je prišel Mussolini s svojo organizacijo fašistov, ki je v teku kratkega časa narasla na 400,000 članov. Ti člani so bili večinoma karakterji iz nižin življenja in šovinistična mladina. Kapitalisti so jo podpirali z gmotnimi sredstvi. Bila je disciplinirana organizacija — pojav povojnih razmer v Italiji. Armadni častniki so šli na roke fašistom in jih oboroževali. Veleposestniki in industrijalci so jih podpirali s svojim časopisjem in finančno. Vse, kar je bilo protidelavskega, je bilo s fašisti.

Italija je bankrotna država. Bogastvo Italije se ceni na 98,000,000,000 lir. Njeni dolgovi znašajo več kakor njeno premoženje. Od kar so na krmilu fašisti, so dolgovi Italije narasli za nad 16,000,000,000 lir. Italijanski imperialisti so pognali Italijo v vojno, iz katere imajo koristi verižniki, bankirji in kapitalisti. Toda izgubila je na bojiščih 600,000 mož, dobila je 3,000,000 pohabljenčev in bolnikov, katerim je treba plačevati penzijo ne glede kako je majhna, in napravila je 121,000,000,000 lir dolga, od katerega dolguje 21,000,000,000 lir v zlatu tujim deželam. Radi padca italijanske valute je treba pomnožiti gornje število s štiri, tako da dolguje zunanjim deželam na podlagi sedanje valute do 100,000,000,000 lir. Italijansko gospodarstvo se torej nahaja v obupnem stanju in produkt tega stanja je današnji fašizem, ki je obljuboval takojšnjo pomoč, katere seveda ni dal in jo ne bo moge dati.

Toda fašizem je uvedel teror, katerega ljudstvo tolerira, ker bi drugače ne mogel priti na površje s tako lahkoto kakor je prišel. Ustanovil je fašistične unije in prisilil 700,000 članov Italijanske generalne delavske konfederacije, da so se jim pridružili. Uničil in požgal je nad

500 delavskih dvoran, tiskaren, kooperativnih prodajalen in drugih delavskih lokalov, razpestil in razgnal 900 socialističnih občinskih svetov, pobil več stotin delavcev in nad dva tisoč je bilo ranjenih.

Kdo so voditelji fašistov? Več izmed njih so bili preje skrajni radikalci. Mussolini, njihov poglavar, je bil nekoč član republikanske stranke, potem je postal socialist in bil več let urednik socialističnega lista "Avanti". Mussolini je bil izključen iz socialistične stranke leta 1915. Pripadal je ekstremnemu krilu stranke, dokler je bil njen član, toda kmalo ko je izbruhnila svetovna vojna, je pričel s propagando za vstop Italije v vojno na strani zaveznikov. Enako propagando je vodil takrat v Italiji eden sedanjih glavnih voditeljev francoskih komunistov.

Drugi voditelj fašistov je Edmond Rossoni, ki je bil svoječasno v Ameriki in urejeval italijansko glasilo "Industrialnih delavcev sveta" (I. W. W.), "Il Proletario", ki izhaja v Chicagi. Rossoni je kot urednik lista Il Proletario vztrajno napadal ameriško socialistično stranko in vse druge socialistične stranke ter imenoval socialiste izdajalce proletariata.

Tretji tak voditelj italijanskih fašistov je Libero Tancredi, bivši urednik anarhistične revije "Il Novatore", ki je izhajala v New Yorku. Kakor Rossoni, je tudi Tancredi napadal ameriško socialistično stranko kjer in kadar je mogel. Njegovo pravo ime je Massimo Rocca.

Sedanji kolovodje fašizma v Italiji so torej bivši ekstremisti, ki so ravno tako napadali "izdajalske" socialiste, kakor mnogi današnji "ekstremisti". Pod vodstvom takih elementov se je izvedla kontra-revolucija v Italiji. Ohlapna vlada italijanske buržvažije se je morala umakniti Mussoliniju, ki vlada z železno roko in uvaja reforme, ki niso reforme, vsekakor ne trajne reforme. Medtem so se pojavile že nove struje po fašističnem vzorcu, kot nacionalisti (plavosrajčniki), "Vedno-pripravljeni" (rdečesrajčniki) in D'Annunzijevi legionarji, ki žele prevzeti Mussolinijevo dedščino, kadar skrahira s črnosrajčniki.

Ekstremno krilo italijanskega delavskega gibanja ni imelo nikake formule za takojšen izhod iz mizernega stanja. Mase pa so ga zahtevale. Klici za proletarsko revolucijo niso našli zadostnega odziva. Ponesrečen eksperiment s jeklarskimi tovarnami je bil voda na mlin fašizma. Velik del italijanskega delavskega gibanja se je branil diktatov iz Moskve. Mnogi voditelji so trdili, da voditelji ruske revolucije ne poznajo in ne morejo poznati položaja v Italiji. Skrajni ekstremisti v Italiji so zahtevali brezpogojno pridruženje k moskovski Internacionalni in izvajanje njenih diktatov. Socialistična stranka se je razbila na frakcije, iz katerih je izšla komunistična stranka. Fašistični teror

je dobil novega olja na ogenj, Mussolini je prezel vlado, postal diktator in kapitalistični svet je koprnal v pričakovanju, toda se je oddahnil. Mussolini je visoko dvignil zastavo kapitalizma.

Tu ni vprašanja, kdo je bolj in kdo manj kriv. Kriva je ena stvar, in ta je ignoranost širokih ljudskih mas. Kar se tiče krivde in napak organiziranih delavskih množic, niso svojstvo samo socialistov, ampak vseh skupin enake. In v italijanskem slučaju so napake veliko bolj na strani skrajnega ekstremnega krila, ki je s svojo taktiko povzročilo razbitje enotne fronte, ki je bila ravno v Italiji najdalj enotna.

V svojem delu "Dynamic Sociology" pravi Ward, da je edina metoda za trajno napredovanje univerzalna, znanstvena izobrazba. To je, napredek, ki je res napredek, je mogoč le v toliko, v kolikor se mase stopnjevaje izobražujejo. Nevedne mase kolebajo danes sem jutri tja. One vedno pričakujejo nekaj nemogočega, in raditega nemogočega imamo dvojne propagatorje diktature nad masami, komuniste in fašiste. Profesor Scott Nearing, katerega se ne more nazvati za "social-patriota", pravi: "Kontra-revolucija v Italiji ima svoj dan; toda bo padla, ker ne bo mogla obvarovati deželo pred vojnami in oskrbovati prebivalstvu kruha. Ko bo prišlo na krmilo levo krilo, bo istotako padlo, razum, če bo do tistega časa zapopadlo resico, da se ne more ničesar vzdržati z obljubami."

* * *

Kongres federacije avstrijskih strokovnih unij.

Meseca junija se je vršil kongres zveze avstrijskih strokovnih unij. Avstrijsko delavstvo je po vojni veliko trpelo radi ekonomskega propadanja Nemške Avstrije. Število članstva zveze je od zadnjega kongresa nekolik o naradovalo. Sedaj šteje 1,049,949 članov, kar je za sedanji obseg Avstrije zelo močna organizacija. Večje avstrijske unije, pripadajoče delavski zvezi, so: unija kovinskih delavcev, 170,000 članov; unija poljedelskih delavcev, 71,600; predilniški delavci, 53,000; transportni delavci (železničarji), 47,000; pivovarniški delavci, mesarji, trgovski pomočniki itd., 39,000; klerki, 34,000; lesni delavci, 32,000 članov.

Avstrijsko strokovno organizirano delavstvo pripada v ogromni večini socialistični stranki.

Kongres je razpravljal o reorganiziranju pomembnih strok po industrijah, toda ni napravil nikakega definitivnega zaključka radi nestabilnih razmer, ki še vedno vladajo v avstrijski industriji.

* * *

Ali si že kaj storil za širjenje socialističnih glasil? Ali si član socialistične organizacije?

SEMINTJA.

"Kralj je umrl! Živijo kralj!" — Lov za popularnostjo. — Izgoni tujerodnih delavcev. — Ford se pritožuje. — Papež zoper šovinizem. — Bergdollov pacifizem. — Nemčija v krizi.

Sentimentalni opisi o smrti predsednika Hardinga, o prepeljavi njegovega trupla iz Californije v Washington in potem v Marion, ki so vzeli 3 petine prostora v vseh ameriških dnevnikih, so izginili in prišli smo zopet v normalnost. Novi predsednik Coolidge premišljuje, kako se uveljaviti, da si zagotovi nominacijo za ponovno izvolitev, ker pomeni, da bo služil interesom denarne aristokracije na eni strani, na drugi pa skušal postati popularen pri ljudstvu. Ko je bil Harding na potovanju, je delal podpredsednik Coolidge na očetovi farmi, kakor so poročali listi. Vest o Hardingovi smrti je dobil, ko je nakladal seno. Zvečer ga je njegov oče zaprisegel v svoji koči kot novega predsednika Zed. držav. Sin novega predsednika dela nekje na tobačnih nasadih za \$3.50 na dan. Predsednik Coolidge je priprost, demokratičen, veren človek. Tako nam ga opisujejo tisti, ki ga hočejo priljubiti pri ljudstvu. Mi ga poznamo tudi od druge strani.

* * *

Sedanji predsednik Coolidge se je proslavil, ko je kot governor države Massachusetts nastopil proti stavkujoči policiji v Bostonu. Po svojem mišljenju je konservativec in Wall Street si radi novega predsednika ne dela skrbi. Coolidge je bil izvoljen za podpredsednika na listi kapitalistične stranke in bo služil kapitalističnim interesom tudi kot predsednik, kamor mu je pomagal slučaj. Socialisti se ne borimo proti Coolidgovi osebi, kakor se nišmo zoper Hardinga. Mi se borimo zoper kapitalizem, in Coolidgi so le služabniki kapitalizma. S kapitalizmom bodo poraženi tudi njegovi služabniki. Osebe pridejo v teh bojih vpoštev le toliko, v kolikor zastopajo nasprotujoče si interese.

* * *

V Collinsville, Oklahoma, so bili tamošnji tujerodni delavci, ki so bili vpošljeni v rudotopilnici, izgnani iz mesta. Izgnali so jih "ameriški" delavci. Nekateri so šli prostovoljno, ko jim je bil dan ukaz, druge so izgnali s silo. "Ameriški" delavci trdijo, da "foreignerji" poslabšujejo delovne razmere in s tem ogrožajo življenjski standard ameriškega delavca.

* * *

Slučaj v Collinsville ni prvi te vrste. Pride čas, ko se bodo zelo nogosto dogajali. "Ameri-

ški" delavci so patriotični, "foreignerji" so bolj in bolj radikalni. "Ameriški" delavci hočejo imeti čim boljše življenske razmere, "foreignerji" pa imajo le malo življenskih potreb. Razne legije, ku klux klan in podobne organizacije skrbe, da se sejejo med delavce raznih narodnosti mržnje, katere je treba ob pravem momentu samo podžgati, pa zagore s plamenom.

"Dearborn Independent", ki ga izdaja avtomobilski kralj Henry Ford, se pritožuje, da služi veliko ljudi v visokih ameriških uradih, ki imajo "neameriško" imena. Opozicija proti prohibiciji vodijo po njegovi trditvi "neameriški" politiki in sabotirajo jo ameriški "neameriški" uradniki.

Kaj je ameriško ime? Ako gremo skozi listo slovitih Amerikancev, najdemo med njimi vse polno imen, ki niso "amerikanska", ako smatra Henry za ameriška imena samo tista, ki izvirajo iz imen starih angleških naseljencev. V Henrijevih tovarnah dela vse polno izučeni in neizučeni delavci, ki imajo "neameriška" imena. Visoke službe v njegovih podjetjih imajo poleg oseb z ameriški imeni tudi osebe z "neameriški" priimki. Henry je morda mojster v svoji stroki, ampak tudi do uspehov v avtomobilski industriji so mu v veliki meri pripomogli ljudje z "neameriški" imeni. Sicer pa, priti do "ameriškega" imena ni ravno težko. Na milijone ljudi je v tej deželi, ki so zavrgli svoje prave priimke in si nadeli "ameriška" imena. Ampak zato niso nič bolj in nič manj Amerikanci.

Sveti oče v Rimu bo pričel s pomočjo katoliške cerkve boj zoper prenapeti šovinizem, ki po njegovem mnenju ovira sporazum med narodi in podpihuje sovraštva. Šovinizem je mednarodnemu bratstvu resnično škodljiv; ampak šovinizem izrabljajo razne klike, ki se igrajo z usodo človeštva. Ameriški kapitalisti n. pr. so doma največji patrioti, ker hočejo, da je ameriško ljudstvo šovinistično navdahnjeno; tako ljudstvo je z lahkoto pognati v razne vojne proti "sovražnikom" v "tujih" deželah. Toda v praksi kapitalisti niso šovinisti; kapitalizem ne pozna mej; ampak posamezne kapitalistične skupine, kapitalizem vsake dežele, potrebuje oboroženo silo za varovanje svojih interesov. Kakor je kapitalizem spravil vere v svojo službo, tako si je tudi šovinizem podjarmil za svoje namene. Vprašanje je, kje bo papež pričel z bojem proti šovinizmu, in kako.

Grover Cleveland Bergdoll, ameriški državljani, je bil med vojno potrjen k vojakom; ker ni hotel služiti v armadi, se mu je posrečilo uteči; pobegnil je v Nemčijo. Njegova rodbina v Ameriki je zelo premožna; zato se mu ni godi-

lo in se mu tudi sedaj ne godi slabo. Za vzrok begu je navedel, da se njegova človeška natura upira prelivanju krvi. Ameriška Legija mu bega ne more odpustiti. Že dvakrat ga je skušala nasilno ugrabiti in ga skrivno odvesti iz Nemčije v Zedinjene države. Pri prvem poiskusu se je Bergdoll srečno ubranil nasilnikom, toda pri tem je bilo neko deklo nevarno obstreljeno; pri drugem poiskusu, ki se je dogodil 11. avgusta v Eberbachu, Nemčija, se je iztrgal iz rok ameriškim najetežem, pograbil samokres ter ubil enega nasilnika, drugega pa je nevarno ranil, ostale bi bila množica linčala, da jih ni obvarovala policija. Ako je Bergdoll pacifist, je s tem čini pokazal, da se zna tudi braniti in da ne veruje v rek: "Ako te kdo udari na desno lice, nastavi mu še levo." V sili se tudi pacifist zateče k prelivanju krvi.

Bergdollov slučaj ni najvažnejši dogodek v Nemčiji. Nemčija gre danes skozi eno najhujših kriz, kar jih je imela v svoji zgodovini. Francija v svoji pobesnelosti gazi po nji, Nemci se ne udajo. Toda živila pojemajo, marke so že skoro brez vrednosti. Delavci demonstrirajo, ponekod so udrli v trgovine ali na kmetije in jemljejo ako je kaj vzeti. Pri tem se dogajajo spopadi med delavstvom in policijo, delavci in kmeti ter delavci in francoskim vojaštvom. T. bitke so zahtevale že precej življenj.

Ameriško časopisje prinaša obširne vesti o nevarnosti komunistične revolucije. Ampak nemški komunisti se boje prevzeti vlado, tudi ako bi jo mogli; kjer nič ni ali pa zelo malo, vsekakor premalo, se ne more nasiti gladne množice. Kancelar Cuno je odstopil in njegovo mesto je zavzel Gustave Stresemann, vodja ljudske etranke, v kateri se zbira nemška burivazija in kapitalisti. Druga izhoda za enkrat ni; preobrat se ne more dogoditi čez noč, posebno ne v razmerah, kakršne so danes v Nemčiji. Ako gospodarsko življenje Nemčije popolnoma propade, se preobrat dogodi, ki pa bo bolj preobrat vlade kakor kaj drugega, pa naj se imenuje nova vlada kakorkoli. Rešitev Nemčije leži v ekonomskem sporazumu z drugimi evropskimi deželami, v prvi vrsti s Francijo; to bo za enkrat še kapitalističen sporazum. Kadar bo evropsko delavstvo moglo in znalo, bo napravilo svoj sporazum, ampak izgleda, da ga danes še ni v stanju napraviti. Pobesnelost, ki jo je podžgala zadnja vojna, v Evropi še dolgo ne bo izginila ali se umirila.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

V članku "Zadnja pot predsednika Hardinga", objavljen v zadnji izdaji Proletarca, je tiskarski škrat spremenil mesec avgust v april. Prva vrstica bi se morala glasiti "Dne 2. avgusta" in ne 2. aprila, kakor se stavek pričinja.

Zgodovina socializma v Srbiji.

Spisal Fran Erjavec.

(Nadaljevanje.)

VI.

SRBSKA SOCIALNO DEMOKRATIČNA STRANKA.

Državni prevrat l. 1903 je vzbudil torej tudi med srbskim delavstvom popolnoma novo življenje. Delavstvo je tega leta po dolgih desetletjih strašnega despotizma in reakcionarnosti končno vendarle kolikor toliko prosto zadicalo, si osnovalo lepo strokovno organizacijo z "glavnim radniškim savezom" na čelu, a obenem si ustanovilo v "Srbski socialni demokratični partiji" tudi krepko politično organizacijo. Dve ustanovi sta vodili odslej usodo srbskega delavstva po razburkanih valovih tamošnjega političnega vrvenja, ki je bilo glede na strastno srbske politične borbe in brezobzirne politične metode vsa leta prav do svetovne vojne več ali manj viharo.

Razumljivo je, da se je morala stranka boriti že od vsega početka z največjimi težavami, kajti ogromna večina srbskega delavstva je bila brez vsakršne razredne ali pa socialistične zavesti. Če že sindikalne organizacije niso moč zbrati v svojih vrstah več kot komaj kakih 10 odstotkov mezdnega delavstva, pa ni mogla politična stranka nikdar več kot 3 odstotke. Število politično organiziranih se je krepilo takole:

Leta	v Belgradu	v notranjosti	skupno
1904-5	300	—	300
1907-8	391	389	780
1910-11	935	1954	2889

K tej šibki številčni moči stranke je seveda mnogo pripomoglo dejstvo, da se v Srbiji še niso napravila nikakršna pomembnejša industrijska središča in da je bilo delavstvo raztreseno po neštevilnih manjših delavnicah provincajskih mestec in večjih vasi, zato je bila tudi propaganda zelo težka in naporna. Strankino vodstvo je posvečalo sicer trajno agitaciji in propagandi največjo pozornost, kajti zavedalo se je, da sta to prva pogoja za strankin napredek in strankine uspehe. Skušala je vzgojiti z vsakoletno zimsko socialistično šolo čim največ čepnikov-agitatorjev ter strankinih funkcionarjev in sistematično organizirati tajno in javno propagando ter propagando s tiskom.

Tisku je posvečala stranka največjo pozornost, zavedajoč se, da je tisk eno največjih strankinih orožij. Že l. 1902 je obnovila "Radniške novine", ki so postale z ustanovitvijo stranke tudi glavno njeno glasilo. Izprva so izhajale tedensko, potem po dvakrat, nato po trikrat na teden, od l. 1911 pa dnevno. Poleg tega je pa izhajala od časa do časa še cela vrsta lo-

kalnih in strokovnih delavskih listov, kakor n. pr. "Socialistička borba" (l. 1901 v Nišu), "Radnik" (1903 do 1912 v Kragujevcu), "Socialist" (1908 do 1909 v Belgradu), reviji "Život" (1903 do 1906) in "Borba" (1910) ter strokovni listi "Tipografski glasnik", "Proleter", "Metalski radnik", "Knjigovezački glasnik", "Monopolski glasnik" in "Železniški glasnik". Ta strokovni list je imel sedaj to veliko prednost, da se mu ni bilo treba pehati za publiko, kakor večina poprejšnjih socialističnih listov in večina meščanskih listov, temveč se je naslanjal na organizacijo, vsled česar je lahko posvetil vse svoje sile čisti razredni borbi, propagandi in socialistični vzgoji. Zadnjima dvema ciljema je bila posvečena tudi socialistična, agitacijska in sindikalna biblioteka, ki je prinašala prevode klasičnih socialističnih avtorjev (Marxa, Engelsa, Lassalla, Kautskega, Bebla i. dr.) ter izvirna popularna delca.

Pri propagandi in širjenju strankinega tiska sta odlično sodelovali tudi posebna ženska organizacija "Sekretariat žena social-demokrata" z lastnim glasilom "Jednakost" ter mladinska organizacija "Budučnost" z lastnim glasilom enakega imena.

Vpliv socialistične organizacije in živahne agitacije se je pokazal v srbskem javnem življenju takoj po ustanovitvi stranke. Že prvi strankin kongres je določil, da se stranka samostojno udeleži volitev v občinske in okrožne zastope, kakor tudi volitev za narodno skupščino povsod, kjer je to le mogoče, ter da se ob nobeni priliki in v nobeni obliki ne veže ali sodeluje s kako meščansko stranko. Glede na to se je udeleževala srbska socialno demokratična stranka različnih volitev popolnoma samostojno in vodila volilno borbo zgolj načelno, prezirajoč vse zamamljive neposredne koristi. Zavedala se je sicer velikih koristi proletarske parlamentarne akcije, a vedela je tudi, da ta še ne predstavlja cilja, temveč zgolj sredstvo. L. 1903. ob priliki volitev v narodno skupščino je postavila stranka svoje kandidate v dveh okrožjih in dvanajstih mestih. Vkljub temu, da so se vršile te volitve komaj poldrugim mesec po ustanovitvi stranke, je bilo oddanih tedaj zanjjo vendarle 2900 glasov in v Kragujevcu je bil strankin kandidat dr. Mihajlo Ilić celo izvoljen kot prvi socialistični poslanec srbske narodne skupščine. Pri naslednjih volitvah je postavila stranka svoje kandidate samo po mestih ter je dobila l. 1905. glasov 2608, 1906. glasov 3133, dva mandata in l. 1908. glasov 3043 in si priborila l. 1905. dva mandata (v Belgradu in Pirotu), a l. 1906. in 1908. po enega (obakrat v Kragujevcu). L. 1912. je pa postavila stranka svoje kandidate še v 6 okrožjih in si priborila skupno 29,037 glasov (4250 v mestih in 24,787 v okrožjih) ter dva mandata (v požarevskem in podrinskem okrožju).

(Dalje prih.)

LEONID ANDREJEV:

TEMA.

Poslovenil Jos. Vidmar.

(Nadaljevanje.)

— Vseeno. Hočeš, da ti nalijem v kozarec? Samo glej, da se ne ožgeš, če človek ni vajen, je težko piti iz kozarca.

Z odprtimi ustmi je gledala, kako je bil v počasnih, nekoliko negotovih požirkih. Zaletelo se mu je.

— To ni nič hudega, nič hudega. Ti boš še dobro pil, takoj se ti vidi. Junak ti moj. Kako sem vesela.

Zacvilila je, skočila nanj in ga jela dušiti s kratkimi, krepkimi poljubi, na katere ni utegnil odgovarjati. Smešno: tuja, pa ga tako poljubljala! Krepko jo je stisnil z rokami in ji mahoma preprečil vsako premikanje; molčal je nekaj časa in tudi sam ostal nepremičen in jo držal, kakor da preizkuša silo miru, silo ženske — svojo silo. In ženska je pokorno in radostno nemela v njegovih rokah.

— No, dobro! — je dejal in neopazno vzdihnil.

In zopet je zabegala ženska in gorela v divji svoji radosti kakor v ognju. Tako je napolnila vso sobo s svojimi kretnjami, kakor da se giblje, hodi, poljublja več takih polblaznih žensk po sobi, ne pa samo ena. Pojila ga je s konjakom in pila sama. Nenadoma se je domislila, da je celo plosknila z rokami:

— A revolver? Revolver sva pa pozabila! Daj, daj hitro, v pisarno ga moram odnesti.

— Zakaj?

— Vrag z njim, bojim se teh stvari. Kaj, če naenkrat ustrelj?

Nasmehnil se je in ponovil:

— Kaj, če naenkrat ustrelj? Da, če naenkrat ustrelj!

Potegnil je revolver iz žepa in ga počasi podal dekletu, da tehta z roko težo mirnega, ubogljivega orožja. Tudi naboje ji je izročil.

— Nesi!

In ko je ostal sam, brez revolverja, ki ga je nosil toliko let, in so skozi priprta vrata prihajali od daleč tuji, neznani glasovi in tihi žvenket ostrog — je začutil vso gromado bremena, ki jo je naprtil na svoje rame. Tiho je stopil po sobi, se okrenil z obrazom v stran, kjer bi se morali nahajati oni, in dejal:

— No?

Prekrižal je roke na prsil in zamrl: oči je obrnil tja, kjer bi se morali nahajati oni. In v kratki besedici je bilo mnogo: i poslednje slovo i nemo izzivanje in nepremagljiva zlobna odločnost, boriti se z vsemi, celo s svojimi, in malo, prav malo tihe tožbe.

Prav tako je še stal, ko je pritekla Ljuba in je s praga razburjeno spregovorila:

— Mili, ali ne boš jezen? Ne jezi se, nisi dekleta sem poklicala. Tako, nekatere. Nič hudega? Razumeš, zelo se mi je zahotelo, da bi te jim pokazala, usojenega mi, svojega milega. Nič hudega? Dobra dekleta so, danes jih ni nihče vzel in zdaj so tam same. Oficirji so se že razgubili po sobah. Eden je pa videl tvoj revolver in ga pohvalil: pravi, da je zelo dober. Nič hudega! Mili, nič! — ga je dušilo dekletu s kratkimi, pogostimi, krepkimi poljubi.

One pa so že prihajale s cviljenjem in nerajeno sramežljivostjo in se veselo vsedale druga poleg druge. Bilo jih je pet ali šest najmlajših ali najstarejših, pobarvanih, s podčrnjenimi oči, z lasmi, počesanimi na čelo. Nekatere so se delale, kot da jih je sram, in so hihikale, druge pa so mirno in preprosto čakale konjaka; resno so gledale, mu podajale roko in ga pozdravljale pri vходу. Očividno so se bile spravljale in spat, ker so bile vse v lahkih plaščih, ena pa nenavadno debela, lena in ravnodušna, je prišla celo v samem spodnjem krilu z golimi, neverjetno debelimi rokami in s tolstimi oteklimi prsi. Ta debela in pa še ena, ki je imela hudeben, ptičji, star obraz, na katerem je ležalo belilo kakor umazana štukatura na steni, sta bili popolnoma pijani, druge pa so bile močno dobre volje. In vse to polgolo, nepokrito, hihikajoče ga je okrožilo in naenkrat je neznožno za dišalo po telesu, po porteru in zopet po tisti vlažnih, milnih dišavah, kakor prej. Priteklo je s konjakom in porterom potni lakaj v prekratkem fraku in vse ženske so ga enoglasno pozdravile:

— Markuša! Mili Markuša! Markuša!

Očividno je bil ta pozdrav v navadi, kajti tudi ona debela, pijana, je leno vrgla:

— Markuša.

Vse to je bilo nenavadno. Pile so, trkale in govorile vse hkrati, vsaka svoje. Ona hudočna, s ptičjim obrazom, je razdraženo in kriče pripovedovala o gostu, ki jo je vzel za krajši čas in s katerim je imela nekak škandal. Pogosto so uporabljale poulične kletvine, toda ne ravnodušno, kakor jih uporabljajo možaki, temveč vedno s posebno jedkostjo, nekoliko izzivalno; vse stvari so imele pri njih posebno imena.

Zanj so se v začetku malo brigale; tudi on je uporno molčal in opazoval. Srečna Ljuba je sedela čisto tiho poleg njega na postelji in ga z roko objemala okrog vratu; sama je pila malo, njemu pa je vedno nalivala. In včasih mu je zašepetela prav na uho:

— Mili!

(Dalje prihodnjič.)

***

Bog je usmiljen in odpušča. Pop, ki se nanj siluje, pa preobrača hribe, dokler ne doseže maščevana nad bratom, ki mu je enkrat povedal par zdravih rečnic. —

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

PRIPOVEDKA O "TALANJU".

CHISHOLM, MINN. — Dasiravno se že mnogo let govori, piše in predava o socializmu, je še vedno veliko ljudi, ki se boje socialističnega "talanja". Tudi v Minnesoti jih ne manjka. Pred par leti je I. Zupan, urednik "Glasila KSKJ", tolmačil čitateljem svojega lista, da bo socializem vse "raztalal kadar zmaga". Tako ga je tolmačil: Če imaš dva para čevljev, ti bo socializem enega vzel; ako imaš \$400 na banki, ti bo socializem vzel \$300 in jih dal drugim; ako imaš dvodropno hišico, bo dano eno nadstropje drugemu; tako naprej.

Eni revni ljudje se boje socialističnega talanja, ker vedo zato, ker mislijo, da bo njihova revščina razdeljena; drugi se vesele socialistične "talnge", ker mislijo, da bo pehar Rockefellerjevih cekinov prišel tudi nanje, ali da bodo dobili vsaj en Fordov avtomobil brez kontesta.

Socializem ne pomeni delitve, kajti rudnikov ne moremo razdeliti, tovarne tudi ne, strojev ne moremo razdeliti in dati temu eno kolo, drugemu jermen, tretjemu kos železa. Socializem pomeni javno lastništvo produktivnih in distributivnih sredstev, ki se bodo uporabljala za koristi splošnosti in ne posameznikov. Socializem pomeni produkcijo za potrebo in ne za profit.

Delavci ki se bojite delitve, povejte no, koliko ste si prihranili v letih vašega garanja? In povejte, če boste, koliko so prihranili tisti, za katere garate?

Bogastvo so že raztalana, in sicer tako, da jih imajo samo nekateri, večinoma taki, ki nič ne delajo. Tisti, ki so jih ustvarili, nimajo ničesar kar bi bilo vredno imenovati bogastvo; to dokazuje statistika. Ako boste govorili po pravici, morate priznati, da resimate ničesar in se vam torej delitve ni treba bati.

Kako je razdeljeno ameriško bogastvo?

Davčni urad je izdelal statistiko, ki nam prikazuje, da je l. 1920 dobilo 78,019 posameznikov 55% vseh dividend razdeljenih omenjenega leta. V tej statistiki so vključene vse delniške družbe v Zed. državi, bodisi tovarne, rudniki ali banke. Sledeče številke prikazujejo, kako je razdeljeno premoženje v naši republiki (čitajte pazno, da boste videli, v katerem razredu dohodka ste vi):

Vrsta dohodkov	Štev. posamez.	Skup. vsota dividend
\$0,000 — \$25,000	23,729	\$ 169,984,024
25,000 — \$50,000	38,548	488,525,560
50,000 — \$100,000	12,093	377,785,619
100,000 — \$1,000,000	835	390,440,790
1,000,000 — \$5,000,000 ..	29	37,632,312
5,000,000 in več	4	37,021,628

Skupaj nad \$20,000 .... 78,019 \$1,501,389,933
Skupaj pod \$20,000 .... 7,181,925 \$1,234,455,862

Ti podatki dokazujejo, da lastuje 78,019 posameznikov večino delnic vseh korporacij v Zed. državi. Če se pomisli, da ima ta dežela 105,000,000 prebivalcev, vidimo, da lastuje večino njenih bogastev

neznatna manjšina, broječa komaj eno desetino odstotka od celokupnega prebivalstva. Ta manjšina kontrolira industrijo in finance, določa cene živilom, sirovinam in vsem drugim potrebščinam ter določa plače delavcem. Od enega do pet milijonov dolarjev dividend je prejelo v imenovanem letu samo 29 posameznikov, nad pet milijonov dolarjev dividend pa štirje posamezniki, 835 oseb je prejelo do en milijon dolarjev dividend vsaka. Manj ko \$20,000 dividend je prejelo 7,181,925 oseb.

To so dohodki od delnic; delnice ne delajo. Delamo mi. Naše delo prinaša dobiček tistim, ki lastujejo delnice podjetij, v katerih delamo. Tako je urejena ta stvar. Bogastva so torej, kakor sem že dejal, "raztalana". Tisti, ki ne delajo, jih posedujejo. Tisti, ki delamo, nimamo bogastev. Socializem hoče, da se odvzamejo bogastva tej mali peščici posameznikov in postanejo splošna last. Tako bi postala last tistega ljudstva, ki producira bogastva in vsi bi imeli od njih korist. Profit odpade pod socializmom; s tem odpade vzrok za izkoriščanje.

Kadar govorite o socializmu, se morate o njemu poučiti, ne pa govoriti kar tjavendan kako se bo delilo in take budalosti. Pomnite, da smo delavci v našem pomenu besede zato, ker delamo za kapitaliste; kapitalisti lastujejo delavna sredstva; mi nimamo drugega kakor roke, katere jim prodajamo. Delavci smo torej vsi tisti, ki nismo kapitalisti, vsi ki delamo za kapitaliste, dasiravno mnogi delavci mislijo, da delajo zase. Mi smo v pretežni večini. Kapitalistov je malo. Oni vladajo s pomočjo nevednih delavskih množin. In vladali bodo, dokler se bo delavstvo branilo pristopiti v svojo stranko, dokler bo podpiralo kapitalistično politiko, dokler se ne bo hotelo učiti in spoznati današnji krivični sistem.

JOSEPH ULE.

Sodrugom v Pursglove, W. Va.

PURSGLOVE, W. VA. — Seje socialističnega kluba št. 228, JSZ., se vrše vsako tretjo nedeljo v mesecu v Pursglove dvorani. Sodrug, udeležujte se rednejše klubovih sej. Ker je v teku kampanja za pojačanje socialistične stranke, skrbite, da se bo večal tudi naš klub; privedite s seboj vaše tovariše in znance, da postanejo člani socialistične stranke. Borba za socializem ni gladka, okrašena pot. Socialistična agitacija ni parada, ampak težko delo, s katerim gradimo gladko pot. Postanimo vsi graditelji, pionirji socialistične družbe.

Tudi tukaj se je pričela akcija za zgraditev narodnega doma; sestanki, oziroma seje v ta namen se vrše vsako četrto nedeljo v mesecu. Na zadnji seji odbora za lasten dom je bilo izvoljenih šest zaupnikov ki so pooblaščenim pobirati prispevke, oziroma prodajati delnice doma. Dvorana nam je potrebna. Zgradili jo bomo, ako bomo s pričeto akcijo vztrajno nadaljevali, kajti "zrno do zrna pogača, kamen do kamna palača".

Pridite na prihodnjo sejo doma, ki se vrši 26. avgusta, neglede ako ste že delničar ali ne, in povejte vaše mnenje. — *Tajnik za to stvar.*

Piknik socialističnega kluba v Barber-tonu, O.

BARBERTON, O. — Socialistični klub št. 232, JSZ., priredi v nedeljo 19. avgusta prvo izletno zabavo (piknik) na Boughmanovi farmi, kjer se je vršil piknik društva Triglav.

Sodruge in slovensko občinstvo sploh vabimo, da se tega piknika udeleži v obilnem številu. Zabave bo dovolj in eventualni prebitek se bo porabil v namene, kakor sledi.

Kot znano, se je tukajšnji socialistični klub zavzel gojiti dramatik in petje, nadalje, da si (kakor hitro bodo dopuščala gmotna sredstva) nabavi knjižnico, iz katere bo posojeval vsakovrstne knjige tukajšnjim rojakom. Kakor vidite, so to res dobre ustanove, vredne, da jih podpirate. Ker so za take akcije potrebna gmotna sredstva, priredimo prej omenjeno zabavo. Udeležite se je vsi do zadnjega in pokažimo tudi v dejanjih, ne samo z besedo, da smo v Barbertonu aktivni na polju izobraževalnega dela.

Katerim je kraj, kjer se bo piknik vršil, neznan, naj služi sledeče v pojasnilo. Tisti, ki imate avtomobile, se peljite skozi po tlakovani cesti od West Barbertona naprej do kraja, kjer bo razobešana zastava; od tam se obrnite na desno proti farmi.

Tisti, ki nimajo svojih avtov, naj pridejo do Lovrenca Franka; od tam bodo vozili avtomobili do piknika.

Na svidenje v nedeljo 19. avgusta.

ANTON PEČNIK, tajnik.

Članstvu kluba št. 1.

CHICAGO, ILL. — Prihodnja seja kluba št. 1 bo v petek 17. avgusta ob 8. zvečer.

Kdor še ni glasoval pri volitvah v odbore JSZ., to lahko stori na prihodnji seji.

Piknik socialistične stranke okraja Cook se vrši v nedeljo 2. septembra v parku Riverview na No. Western Ave. Glavni govornik na tem pikniku bo sodrug Eugene V. Debs. Agitirajte, da bomo imeli čim večjo udeležbo.

V nedeljo 30. septembra priredi dramski odsek našega kluba prvo igro v tej sezoni. Vstopnice se dobe pri tajniku kluba št. 1 v uradu Proletarca in pri članih in članicah kluba. — *Tajnik.*

ZAPISNIK IZREDNE SEJE EKSEKUTIVE J. S. Z.

dne 10. avgusta 1923.

Seja se vrši radi volitev gl. tajnika v smislu zaključka seje eksekutive z dne 3. avgusta, ki nalaga tajniku dobiti od vseh do takrat prijavljenih kandidatov za tajniško mesto odgovore, če sprejmejo kandidaturu ali ne, in če razen sodruga Pogoreleca, ki je že sprejel kandidaturu na seji kluba št. 1 JSZ., ne sprejme nobeden kandidature, se izvoli na tej seji sodrug Pogorelec gl. tajnikom JSZ.

Navzoči so Mary Aučin, Aleš, Cainkar, Godina, Gottlicher, Petrich in Zajec. Od nadzornega odbora je navzoč Udovich, od upravnštva Proletarca Pogorelec.

Predseduje Aleš.

Tajnik Petrich poroča, da sta bila od zadnje seje naznanjena še dva nova kandidata, in sicer sodrug

Ivan Molek in sodruginja Frances A. Tavčar. Še ena nominacija je prišla med tem za sodr. Grdena, ki ima sedaj nominacijo od dveh klubov. Vprašal je vse kandidate, če sprejmejo kandidaturu, toda odklonili so vsi, in tako ostane edini kandidat sodr. Pogorelec. Pri št. 128 V Nokomisu, Ill., so nominirali Jos. Gorlika v Carlinville, Ill., katerega pa ni v Carlinville, a tajnik kluba v Carlinville, sodr. J. Spental poroča, da je to imenska pomota, in da so pri klubu št. 128 prave konce mislili na Jos. Korsicha. Poročilo se vzame na znanje.

Odpre se kratko posvetovanje vseh članov eksekutive, in rezultat tega je, da vsled obstoječe situacije ne preostane eksekutivi nobena druga pot kakor tista, ki jo je imela v vidu že na seji dne 3. avgusta, to je, da proglaši sodr. Charles Pogorelec tajnikom Jugoslovanske socialistične zveze.

Odpre se še razprava, kdaj naj bi nastopil sodr. Pogorelec tajništvo JSZ., in pa kako naj se nalaga v banko gotovina. Zaključeno, da nastopi sodr. Pogorelec tajniško mesto JSZ. s 1. septembrom 1923, in nar pa se nalaga na banko pod imenom "Jugoslav socialist federation, Chas. Pogorelec, Sec'y.", tako da se da klubom prilika pošiljati Money Ordre na ime tajnika, kar je z mnogih ozirov praktičnejše, kakor pa če bi se morali posluževati tajniki klubov prvega beslova.

Tajnik predloži račun sodruga in sodruginje Udovich, ki ga pošiljata za dnevnicu na zboru JSZ. v znesku \$20.00. Po zadnjem zaključku se račun izplača.

Dalje vprašuje tajnik, če naj izda Zveza nova pravila v posebni knjižici. Njegovo priporočilo je, da bi se je ne izdalo, ker stane preveč denarja, nekaj pravil je pa itak na roki, ker so izšla v zapisniku in tega je nad 200 komadov.

Sodr. Zajec je mnenja, da bo treba sedanja pravila itak še v marsičem izpremeniti pred zborom poton splošnega glasovanja, in ker imamo drugo leto mor, bi bilo res nepotrebno, da tiskamo pravila v posebni knjižici. Tudi ostali člani so tega mnenja, zato je zaključeno, da se za to dobo ne izda pravil v posebni knjižici.

Odpre se še splošno posvetovanje, kako dobiti kako moč za upravnštvo Proletarca, ker sodr. Pogorelec ne bo mogel opravljati obojega dela. Končno se prepusti ta zadeva upravnemu odboru Jugoslovanske delavske tiskovne družbe.

Zaključek seje.

..Tajništvo J. S. Z.

LISTU V PODPORO.

HOLLSOPPLE, PA.: Nabrala L. K. in Jack Strell	\$ 2.50
HOMER CITY, PA.: W. J. Lazar	. 01
MILWAUKEE, WIS.: Pauline Vogrich	. 08
CHICAGO, ILL.: S. Bojanovich, \$1.00; Fr. Petrich, \$1.00; skupaj	2.08
FOREST CITY, PA.: H. Stanich, provizija od naročnine	. 08
WEST NEWTON, PA.: Jos. Zorko provizija od naročnine	. 08
ELY, MINN.: Fred A. Vider	. 30
Skupaj	\$ 5.12
Prejšnji izkaz	253.60
Skupaj	\$258.72

MIHAEL MAVRICH PREMINUL.

Dne 5. avgusta je po kratki bolezni preminil v Chicagi sodrug Mihael Mavrich. Podlegel je paratuberkulozi. Star je bil 58 let, doma iz sela Mavriči, Hrvatsko Primorje. Po poklicu je bil pok. Mavrich zidar. Tukaj je imel ženo in dva sina, od katerih je eden glavni inženir N. H. Z. v Pittsburghu.

V Ameriko je prišel pokojni M. Mavrich pred 17 leti ter se je kmalu po svojem prihodu začel zanimati za podporni, društvena ter kulturna gibanja med svojimi rojaki v Chicagi.

Pozneje, ko je pokojni Glumac organiziral socialistični klub št. 6, spadajoč pod okrilje Jugoslovanske socialistične zveze, se je začel pokojni Mavrich zanimati za socialistično gibanje in je pri agitaciji prav pridno pomagal pokojnemu sodrugu B. Žikiču, tudi v delokrogu članov podpornih društev, do katerih je imel pokojni poseben dostop. Poleg tega je imel razne agitatorične funkcije — odbore pri klubu št. 6. Pozneje je bil izvoljen tudi v eksekutivo, od katerih je bil nadzorni odbor Jugoslovanske socialistične zveze. Svoje posle je vršil vedno točno in vestno. V času spore, ki so nastali z razcepom JSZ. radi vojne taktike, se pokojni ni rad mešal, dobro vedoč, da prevelika medsebojna nasprotstva ne morejo roditi dobrega sadu. Njegova glavna zadača je bilo vedno namagovanje za solidarnosti, med tem ko je prepuščal prerokanje o taktiki najraje drugim. Kakor njegov tovariš Čič, tako je bil tudi pokojni Mavrich mirne narave in je vsako stvar dobro premislil, predno se je odločil zanjo. V tem smislu je bil pokojni Mavrich konstruktiven agitator. Z njegovo smrtjo zgubi jugoslovansko delavstvo brezdvomno enega izkušenih voditeljev za našo stvar.

Pogreb se je vršil dne 6. avgusta ob navzočnosti njegove žene, sinov in članov društva Dr. Ante Starčević, št. 269 NHZ., čigar član je bil pokojnik.

Pri odprti rakvi na njegovem domu sta imela solzivne govore sodruga Frank Petrich in Alex Duvonac, prvi v imenu socialističnega gibanja in drugi v imenu društva, h kateremu je pokojni pripadal. Golobni govor je imel pogrebnik mr. Pavlak.

Časten spomin sodrugu in možu, ki se je v svojem življenju boril v armadi jugoslovanskega delavstva za človeške pravice in za boljši svet!

Drskar.

Agitacija za razširjenje "Proletarca".

Izkaz naročnin poslanih do 11. avg. v tekmi za razširjenje "Proletarca".

	Število naroč.	Celoletne naroč.
Soc. klu bšt. 1, Chicago, Ill.	137	115½
Soc. klub št. 27, Cleveland, O.	102	82
Anton Žagar, Sheboygan, Wis.	93	75
J. R. Sprohar, Pursglove, W. Va.	22	21
Jernej Kokelj, Penna.	30	18%
Louis Bartol, Reynoldsville, W. Va.	27	17
Soc. klub št. 47, Springfield, Ill.	19	14
Jack Kotar, Warren, O.	19	12½
Anton Zornik, Herminie, Pa.	16	12½
Lukas Butya, Moon Run, Pa.	12	12
John Ban, Pittsburgh, Pa.	12	12
Louis Gorsich, Renton, Pa.	14	13
W. J. Lazar, Homer City, Pa.	12	11
John Terčelj, Hendersonville, Pa.	11	11
Andy Bartl, Harwick, Pa.	16	10½
Max Martz, Buhl, Minn.	12	9½
Joseph Ule, Chisholm, Minn.	10	9½
Louis Krasna, Conemaugh, Pa.	13	9
Joseph Korsich, Carlinville, Ill.	9	9
Rosie Selak, Star City, W. Va.	12	8½
Peter Bukovec, Johnstown, Pa.	9	8½
Valentin Laharnar, Delmont, Pa.	12	6%
Frank Ludvik, Pittsburgh, Pa.	8	6½
Frank Ravnikar, Lorain, O.	8	6
Anton Pečnik, Barberton, O.	6	6
Anton Mravlje, Clinton, Ind.	8	4
Joseph Sterle, Chisholm, Minn.	6	3½
Frank Klun, Chisholm, Minn.	4	3½
Rudolf Potočnik, Warren, O.	4	3½
Jack Strell, Hollsopple, Pa.	5	2½
Joseph Kocjan Brooklyn, N. Y.	4	2½
Louis Sterle, Dunlo, Pa.	3	2½
Paul Les, Spangler, Pa.	2	2
Anton Gden, Glencoe, O.	2	2
Martin Kaucich, Avella, Pa.	3	1¾
Frank Merchak, La Salle, Ill.	2	1¾
Paul Šubic, Stockett, Mont.	2	1¾
Skupaj	686	542½

(Klub št. 1. — Chas. Pogorelec 53—44½; Frances A. Tauchar, 29—22; Frank Benchina, 27—24½; Mary Oven, 10—8½; F. Z., 8—7; Frank Florjancich, 4—4; John Vogrich, 1—½.)

(Klub št. 27. — John Krebelj, 49—40½; L. Gorjup, 26—23½; Aug. Komar, 16—12½; John Volk, 4—3; Jos. Volk, 3—2; John Bradač, 2—1; Vin. Jurman, 1—1; Fr. Mulej, 1—1.)

(Klub št. 47. — Jos. Ovca, 12—9½; Jos. Shum, 7—4½. Opomba: Druga številka v seznamu znači celoletne naročnine.)

SLOVENSKEMU DELAVSTVU V HERMINIE, PA.

Socialistični klub št. 69, JSZ., zboruje vsako tretjo nedeljo v mesecu ob 6. popoldne v dvoranu društva Pstromislenci, št. 87, SNPJ. — Rojaki, pristopajte v naše vrste! — Anton Zornik, Box 202, Herminie, Pa.

AGITATORJI NA DELU.

Naročnin na "Proletarca" so poslali (izven kontinuitete):

Ant. Lukancic, N. Chicago, Ill.	8
Ant. Očepek, Penna.	2
Louis Urbancich, Detroit, Mich.	2
Magdaline Tich, Chicago, Ill.	1
Jos. Zurko, W. Newton, Pa.	1
Ed. Krizman, Johnston City, Ill.	1

Y. P. S. L. v New Yorku prične izdajati svoje glasilo.

Socialistična mladinska liga (Y. P. S. L.) v New Yorku je zaključila izdajati mesečno revijo za socialistično vzgojo mladine. Vse priprave so v teku in list prične izhajati v septembru. Kdor želi kake informacije ali se na list naročiti, naj piše na naslov: Magazine Committee, 7 East 15th St., New York City, N. Y.

Pokojni sodrug Frank Modic.

Piše ANTON GARDEN

"Frank Modic je mrtev," se je glasila brzozavka z dne 18. julija, poslana iz St. Louisa, Mo. Vse, ki smo pokojnega sodruga Franka Modica bolj intimno poznali, je ta novica globoko pretresla. Kot rosna kaplja na bilki, kopajoča se v majniškem blesku od zgodnjem jutranjem solncu, je bilo njegovo življenje. A potegnil je krepak jutranji veter in kristal se je utrnil . . . ni ga več . . .

FRANK MODIC

V najlepši dobi življenja, star 28 let, v cvetju telesne kreposti si je pretrgal nit življenja. Vedno resen, vedno redkobeseden, kremenitega značaja in odločen, z veliko idejo v duši, si je pokojni Frank Modic pridobil resnično spoštovanje vseh, ki so ga poznali. A neizprosna usoda ga je potegnila od nas v času, ko bi imel dati duška svoji ustvarjajoči in globoko čuteči duši; prekrižala mu je visoke ideje, ki jih je gojil, ideje, ki so mu bile svete. Človek gradi, mnogokrat v oblakih — a narava podira.

Pred nekako desetimi leti je zapustil svoje v stari domovini ter se podal v novo deželo — za srečo, kakor večina ameriških priseljencev. V bujni in povsem neizkušeni domišljiji osemnajstletnega mladeniča si je utisnil podobo Amerike še predno je zagledal boginjo svobode. Ali že takoj pri vstopu v novo deželo se mu je zazdelo, da prava slika Amerike, v katero je ravnokar vstopil, ne odgovarja povsem njegovi, kakršno si je ustvaril v mislih. Železni rudniki v Minnesoti, kamor se je bil naselil prvih par let, so mu šele pokazali pravi kontrast med Ameriko kakršna je v resnosti in med ono, ki si jo je narisal v domišljiji v starem kraju na podlagi čudežnih pravljic o čudežni dežli, ki so pristne le vračajočim se "Amerikancem".

Mnogokrat se je opazilo, da so izkušnje, ki si jih je pridobil v železnem okrožju Minnesote, in razmere, v kakršnih živi tamošnje delavstvo, napravile nanj neizbrisen utisk. Ob prilikah kadar je pogovor nane-

sel na delavske razmere v železnem okrožju Minnesote, so izkušene oči vedno opazile grenak in iz duše kajoč izraz na njegovem obrazu. Vedno resen obraz postal v takih slučajih še bolj resen. V njegovih mirnih očeh je zaplapolal bliskovit, skoro plah, a nepatičen ogenj. Globoko pod zemljo je videl trpljenje večjih senc, napol nage trpine črpajoči svoje pojmojoče moči, v neprestani nevarnosti pri spravljanju, da na površje — naravnega zaklada v kremenjih ljudi. Čutil je vročino, v kateri se pote moderni in nji, čutil strupen vzduh, ki ga povzročajo nepretrasti prostori in trohneče opore, katerih je v minnesotskih rudnikih cele gozde. In ob enem je čutil tudi hromočnost tamkajšnjega delavstva in vidno in neverno moč jeklarskega trusta — United States Steel Corporation.

Ko se je v deželi nekoliko orientiral, je zapustil Minnesoto ter se podal za delom v tovarne. Kamor den delavec tudi v tovarni ni našel preveč mikavnega dela. Monotonost tovarniške atmosfere in mehanizacija dela ni nikakor prijalo njegovi naravi. Razumel ga ravnačo z delavci po tovarnah, kjer ni močne ali pa sploh nikake strokovne organizacije, v največ slabših slabše kot z živino. Tako se je po nekotikih tiskanjah kot tovarniški delavec podal v premogovništvo, kjer se je tudi ustanovil.

Industrialen delavec si mora večkrat iskati delo, izgubi ga v enem kraju, ali ga ne more dobiti, pa se prisiljen iti drugam; tako je tudi pokojni Modic zapustil koncem meseca maja t. l. Glencoe, Ohio, in se šel iskati sreče drugam. Prehodil je število držav, osrednjem in na severozapadu ter državo Kansas, kjer dela v njegovem poklicu se mu ni posrečilo dobiti. Kamor je prišel, je našel premogovnike prenapolnjene z delavci ali pa zaprte. Razočaran po tem neuspehu se je ustavil v St. Louisu, Mo., kjer je preživel v zadnje dneve življenja v pesimističnem premišljevanju, do smrti potr. Simptomi črnega pesimizma in trudnost življenja se zrcalijo v utisu, ki ga je dobil v priliki obiska tamkajšnjega mestnega parka. V tem njem pismu (v katerem je tudi sporočil da se vrne za kraj v Glencoe), je med drugim pisal, da služijo javni parki kapitalistični družabni uredbi kot "damp ground" (smetišče) za izmečke človeške družbe. Slika parka, piše on, sestoji z ohromelih, do kosti izmaganih delavcev. Pohabljeni posedajo po parkih, brezposelni delavci pohajajo po njih ali se polegajo po njih, nevedoč, kaj početi.

V teku svojih bogatih izkušenj in opazovanj, si je pokojni Modic kot industrialni delavec pridobil globok vpogled v življenje. S svojim plastičnim mišljenjem in neusahljivim hrepenenju po znanju si je pridobil neprecenljiv in redke človeški dar bistveno spoznavati in razumevati krivičen ustroj današnjega družabnega reda. Videl je ogromna bogastva, ki jih poseduje peščica "srečnih" ljudi, kupičenega potom izkoriščanja delavnega ljudstva in potom krivične uredbe ekonomskega sistema. Videl je razkošnost, ki vstaja med takozvano višjo družbo, videl je bedo in strdanstvo, v katerem se nahaja nešteta delavska družina. Videl je parazitstvo in korupcijo, s katero je prežeta današnja po kapitalizmu blagoslovljena človeška družba. Videl je neznošno ignoranco in lahkovnost ljudstva; sebičnost in slepo strankarstvo človeške narave. Čutil je z vso svojo dušo neštete krivice, pod katerimi ječi delavsko ljudstvo, in tudi hibe, ki tisočim tlom velikana. Hrepenel je po novi, boljši človeški družbi, kot hrepenel tisoči drugih. Ali to njegovo hrepenje za dosego nove človeške družbe je bilo mogoče

Brez naslova.

Glasi liberalnega, svobodomiselnega clevelandskega Lojzeta je postalo strogo klerikalno glasi. Mr. Pirc se navdušuje za katoliške shode in obuja mrtvo klerikalno ladjico ameriških hipokritično katoliških Slovencev v novo življenje. Ampak ladjica se ne gane. Na konvenciji kranjske katoliške jednote dne 20. avgusta ne bo vprašanje katolicizma najvažnejše, ampak najmanj važno. Najvažnejši bo lov za službami. Vse drugo bo postransko.

* * *

Mnogi člani (vplivni in nevlivni) raznih slovenskih podpornih jednot so mnenja, da v podpornih organizacijah ni mesta za politiko. Pa vendar vabijo na svoje slavnosti politike ki govore o politiki in propagirajo svoja stališča. Tak slučaj se je dogodil na Ely, Minn., kjer je govoril senator Shipstead na slavnosti JSKJ. Tisti, ki so proti politiki v tej ali oni organizaciji, so proti zato, ker ji ne morejo uriniti svoje politike. Torej odločajo tudi pri takih mnenjih politični oziri.

* * *

Pred nekaj tedni se je vršila XII. konvencija podporne organizacije "Srbobran-Sloga", kar ni nič nenavadnega. Ampak srbski in hrvatski listi so precej pisali o tem zboru, ker se je na njemu pojavil, kar oni imenujejo, "boljševiški klub", kakor se je pojavil na zadnji konvenciji NHZ. Napredni elementi se tega pojavja vesele, nazadnjaki ga črnijo. Taki "boljševiški" klubi so se pojavili v slovenskih podpornih organizacijah, razun par izjem, že pred leti, ko še ni nihče vedel, kaj je "boljševizem" v današnjem pomenu besede. Kljub temu, da nam nekateri hrvatski delavci očitajo zaostalost smo z boljševiški klubi vendar precej let naprej. Koliko je v takih klubih "boljševizma" je povsem druga stvar.

* * *

Urednik "D. S." je napisal nekemu A. Valenčiču dopis, v katerem bere levite sedanjim in prošlim socialističnim grešnikom. Nekaj je pobral iz starih števil "Glasa Naroda", nekaj je pa sam "sestavil", tako da je "krasna slika" popolna. Kaj pa, če bi zložil za prihodno izdajo še eno "krasno sliko", v kateri bi prikazal, kdo so bili Fraina, Stoklitzky, Morrow in nešteto drugih agentov provokatorjev, ki so vam pisali proglose in programe? Ali se vam ne zdi, da bi bila slika res krasna? Tudi en vaš urednik bi bil lahko vmes.

* * *

Frančiškanski slovenski žurnal si je nabavil nekaj socialističnih besednjakov, iz katerih črpa besede kot: "buržvazija, meščanske stranke, meščansko časopisje, kapitalizem, izkoriščevalci delavstva" itd. Časi se menjajo tudi v kloštrih. Celo patriarh Tikhon se je spokoril in obljubil lojalnost sovjetski vladi. Njegov prihodnji korak bo najbrž ta, da postane boljševiški propagator. Ampak vsa ta hinavščina je delavstvu bolj nevarna kakor odprti sovražniki. Z "delavskimi prijatelji" je imelo delavstvo vedno slabe izkušnje.

DELA VSTUVU V WAUKEGANU, North Chicagi in okolici naznanjamo, da se vrše seje socialističnega kluba št. 45, JSZ., vsako drugo nedeljo v mesecu v S. N. Domu. Udeležujte se jih točno. Na nečlane apeliramo, naj se pridružijo našemu klubu. — *Tajnik.*

ki prepričano z mislijo na neštete zapreke, preko katerih bo moralo korakati delavsko ljudstvo v novo človeško civilizacijo. Zavedal se je v polni meri, da konservativna človeška narava največja zapreka hitremu napredku; ob takem preišljevanju se je bolj in bolj podajal v objem črnega pesimizma.

Življenje mu je bilo resna stvar, na katerega je gledal z resnim obrazom. Njegova preobčutna narava pravda videla podobo le s temne strani ter temno, v dake se povečevala. Veliko njegovega pesimizma in negativnosti je direktno izviralo iz njegove živčne abnormalnosti. Bolezen na možganskih živcih, takozvana paraliza (neurosis), ga je bolj in bolj dobivala pod njen vpliv ter ga končno pritirala do neizogibnega smrti.

Kot že omenjeno, je pokojni Frank imel neusahljivo željo po znanju. Sprevidel je, da človek brez elementarnega znanja ni duševno na veliko višji stopnji od njegovega neintelektualnega pradedu. Tako ga poslano v jeseni leta 1918 na vseučilišče v Dubuque, Iowa, kjer se je nahajal poldrugo šolsko leto. Ker ni mogel prenašati oficijelne hipokritike tamkajšnjih šolskih razmer, je končno zapustil tamkajšnjo šolo ter se podal študirati na državno kmetijsko šolo (Agricultural College) v Fargo, North Dakota, kjer se je nahajal nekaj mesecev. Radi pomankanja gmotnih sredstev se naslednje šolsko leto ni podal nazaj v šolo. Toda njegova želja po temeljitejši izobrazbi ni usahnila. Leta 1921 se je podal v Brookwood — v novo ustanovljeno delavsko učilišče poleg Katonah, N. Y., kjer je dokončal prvo leto. Ali radi odprtja in nezacepljenosti rane se naslednje leto ni vrnil v to učilišče.

Knjiga, katera mu je bila vedno v uteho, mu je bila najljubši prijatelj. Čital je mnogo; poglobil se je v znanstveno, filozofično in socialno literaturo. Naravno posledica teh učnih naporov je bila, da si je pridobil bogato teoretično in praktično znanje. Vsi, ki smo poznali bolj intimno njegovo duševno zmožnost, njegov karakter in njegovo prepričanje, smo mu dali veliko upanje na njegove gradeče aktivnosti v delavskem gibanju. Ali radi nevidne bolezni, katera mu je kradla tistega duha in vztrajnosti, ki je potrebnih bojevniku v boju za doseg delavskih ciljev in ki oslabljuje in krepki človeka v prizadevanjih za doseg principov človečnosti, je pokojni sodrug omagal ter se upravljal pod težo usode.

Počivaj mirno, dragi Frank! Tvoja velikodušnost, tvoja nesebična in človekoljubna narava naj prepoji delavsko gibanje, za katerega si ti čutil in delal.

Stranka delavcev (W. P.) preseli svoj gl. stan v Chicago.

Stranka delavcev (Workers' Party) preseli svoj glavni stan iz New Yorka v Chicago, kakor je zaključila svoja eksekutiva. Ob enem je pričela kampanjo za ustanovitev svojega angleškega dnevnika, za katerega ni imela doneske.

Z gl. stanom v New Yorku ni imela posebne sreče; ni bilo razlog za selitev, ker upa, da bo imela v Chicagu več uspeha pri širjenju svoje organizacije. Socialistična stranka v New Yorku je prejaka, da bi jo komunisti mogli oslabiliti in so kljub neprestanim naporom na socialistično stranko ostali slabi, oziroma slabšejši, kakor so bili pred dvema leti.

Zveza slovenskih organizacij v Chicagi.

Od časa do časa se priobčuje pod to rubriko zanimive aktivnosti Z. S. O., ki so v interesu vseh društev. Društva, katera še niso naznanila njih pristopa v Z. S. O., naj to naznanijo zvezinemu tajniku, kamor naj naslovi vsa naznanila in pošiljatve, ki so namenjene zvezi.

Apeliram na zastopnike včlanjenih društev, da se udeležujejo mesečnih sej, katere se vršijo vsaki drugi četrtek v mesecu v Narodni dvorani, na Racine Ave. in 18ti cesti. Začetek sej ob 8. uri zvečer v dvorani števil. 2, v tretjem nadstropju.

PRIREDBE SLOVENSkih ORGANIZACIJ V CHICAGU:

Jugoslovanska Sokolska župa — izlet dne 2. in 3. septembra (Labor day) v Stickney, Park.

Neighbors, števil. 449, SNPJ. — plesna veselica dne 23. septembra v Waren Park Hall, 2100 So. 56th Ave., Cicero, Ill.

Socialistični klub števil. 1, J. S. Z. — Dramska predstava v nedeljo dne 30. septembra v dvorani Č. S. P. S. na 18ti cesti.

"Jugoslovan" števil. 104, J. S. K. J. — Veselica v soboto večer dne 6. oktobra v Narodni dvorani, Racine Ave. in 18. cesti.

"Slavija" števil. 1, SNPJ. — Slavnost dvajsetletnice v nedeljo dne 21. oktobra v dvorani Pilsen Sokol. "Narodni Vitezi" števil. 39, SNPJ. — Veselica dne 13. oktobra v Narodni dvorani, Racine Ave. in 18. cesti.

S. S. P. Z. števil. 1. — Veselica v Narodni dvorani dne 27. oktobra.

Gorenjec, št. 104, SSPZ. — Plesna veselica 4. novembra v dvorani Mozart, 1536 Clybourn Ave.

Pevski zbor "Sava" — Slavnost petletnice z obširnimi koncertnim programom v nedeljo dne 25. novembra.

"Francisco Ferrer" števil. 131, S. N. P. J. — Veselica dne 28. novembra (večer pred zahvalnim dnevom), v dvorani SNPJ., So. Lawndale in W. 27th St.

Soc. klub števil. 1, JSZ. — Dramska predstava v nedeljo popoldne, dne 16. decembra v dvorani Č. S. P. S.

Soc. klub števil. 1, JSZ. — Silvestrova zabava dne 31. decembra, v dvorani S. N. P. J.

Slovenska postaja, števil. 16311 M. W. of A. — Plesna veselica, dne 26. januarja 1924.

Soc. klub števil. 1, JSZ. — Dramska predstava, dne 10. februarja 1924, v dvorani ČSPS.

Soc. klub števil. 1, JSZ. — Dramska predstava, dne 6. aprila 1924, v dvorani ČSPS.

"Nada" števil. 102, SNPJ. — Slavnost petnajstletnice, v nedeljo, dne 27. aprila 1924 v Narodni dvorani.

Ako priredba vašega društva še ni v gornjem seznamu, blagovolite obvestiti zvezinega tajnika, da bo uvrščeno v prihodnjem. Ako katero društvo opazi kakšno pomoto ali pomankljivost, naj to naznani tajniku, da se prihodnjič popravi.

Blas Novak, tajnik,
2659 So. Springfield Ave.

Prosvetni odbor Z. S. O. bo koncem septembra ali začetkom oktobra otvoril šolo, v kateri se bo naša mladina poučevala slovenščine. V šolo se bo sprejemala mladina od 8. leta naprej. Slovenski stariši, ki žele, da se njih mladina nauči slovensko čitati in pisati, naj to naznanijo tajniku ali pa na naslov: *Frank Paulich, 1922 S. Laflin St.*

Istotako bo prosvetni odbor Z. S. O. otvoril državljansko šolo. Moški in ženske, ki še niso državljani in

se želijo pripravljati za državljanske skušnje, naj pošljejo naslov.

Obišči se otvorita, ako bo priglašeno zadostno število učencev, za to apeliramo na one, katerih se tiče, da to sporoče v kratkem, da more odbor pravočasno vse potrebno preskrbeti Prosvetni odbor Z. S. O.

Kako naraščajo bogastva.

V svoji brošuri je pojasnil sodrug August Claessens, kako kapitalisti "producirajo" bogastva. Premožanje jim vidoma raste in nekoga mora spravljati skupaj, kajti brez nič se ničesar ne napravi. Za primero navaja otroka, katerim so očetje zapustili po par milijonov, investirani v železnicah, rudnikih itd., in kako iz teh par milijonov nastalo tekem let do otrokove polnoletnosti kup milijonov. Kajne, prebrisan otrok mora biti, da "producira" še v svoji mladoletnosti tolikšno premoženje.

Omenja tudi slučaj neke ženske, ki je umrla v blaznici. Ko je bila v norišnici, je producirala stotisočake na leto. Kako to, da jih "pamet" delavec ne more?

Da, celo blazneži ustvarjajo bogastva! Ako ne verjamete, ste se uverili, ko ste čitali o sodniku vrhovnega sodišča glede zapuščine F. W. Suydama.

Leta 1874 je bil poslan F. W. Suydam v blaznico. Njegovo premoženje je takrat znašalo \$50,000. Dasi je bil Mr. Suydam v blaznici je "produciral" tako spretno, da je premoženje naraslo na milijon dolarjev. Ker Mr. Suydam ni mogel radi svoje blaznosti potrošiti to vsoto, se se zanj pričekali dediči in stvar je prišla v zasodbo vrhovnemu sodišču, ki jim jo je razdelilo.

\$50,000, investiranih v rudnik, tovarno ali kamorkoli že, prinaša dobiček. Ako bi jih imeli zakopane v kleti, bi bilo \$50,000 zmerom samo petdeset tisoč. Naloženi v pravih delnicah prinašajo visoke dividende, kapital se večja in tem vrednost delnic. Takole su ustvarja bogastvo "kar samo od sebe". Če delavci ne verjamejo, naj nekoliko preštudirajo, zakaj lahko celo otroci in blazneži bogate, oni pa ne morejo.

V nedeljo 2. septembra popoldne
se vrši

v parku Riverview v Chicagi
VELIK PIKNIK
SOCIALISTIČNE STRANKE,

na katerem bo govoril med drugim sodrug Eugene V. Debs, predsednik eksekutive soc. stranke.

Vstopnice se dobe v uradu Proletarca, v uradu okrajne organizacije in pri članih in članicah stranke.

Agitirajte, da bo udeležba na tem pikniku štela na tisoče.

Obvarujte se pred poletnimi neredi.

Naše telo je kakor kurjaven sistem. Sedaj ko so levi vroči, nehajte metati v telo kurivo in izčistite ga do dobra. Jedli smo preveč mesa in prikuh, pajev in raznega drugega peciva, ves naš sistem je zaprt in napolnjen z nerabno tvarino, kar je ravno toliko kot je peč prenapolnjena s pepelom, zato moramo izčistiti telo te tvarine, če se hočemo počutiti udobno in živahne. Izčistite vaša odvajalna čreva s Trinerjevim zdravilnim grenkim vinom, ki je najboljša potna tonika, ki je sestavljena iz lublja cascara sardana, sladkih koreninic, regrada, itd., in ki so najboljše želodčni in kri čistilnici. Če uživata Trinerjevo zdravilno grenko vino, ne boste trpeli na zaprtju, slahem teku, glavobolih in splošni utrujenosti. Celo ob vročih poletnih dnevih se boste dobro počutili. Kupite ga takoj pri vašem lekarnarju ali pa trgovcu z zdravili in pomnite, da je Trinerjev Liniment zanesljivo zdravilo za utrujene noge, zvinjenja in otekline in da Trinerjeve Tootache Drops zelo priporočljive za zehotol in nevraglajo!

DETROITSKIM SODRUGOM.

Seje slov. socialističnega kluba št. 114 JSZ., se bodo vsako četrto nedeljo v mesecu v Hrvatskem Domu, 129-31 Kirby Ave., ob 9. uri dopoldne. — Na dnevnem redu so vedno važne stvari, ki se morajo rešiti. Sodelujte se teh sej polnoštevilno in pripeljite seboj svoje prijatelje. — Učvrščujmo našo postojanko s tem, da pridobivamo novih članov. — *Organizator.*

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje socialističnega kluba št. 27. se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu ob 9:30 dopoldne. v klubovih prostorih v Slov. nar. domu. Dolžnost vsakega sodruga je, da redno prihaja k sejam. — Tiste, ki simpatizirajo s socialističnim gibanjem, pa še niso pri soc. stranki, vabimo, naj pristopijo v naš klub in tako pomagajo pri delu za osvoboditev proletariata. Prva naloga delavca je, da postane razredno zaveden. Pri ter pa vpoaštevajmo geslo: "V organizaciji je moč."

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE STREET, CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot regalij, prekoramnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepih svilenih zastav, bodisi slovenskih, hrvatskih ali ameriških, po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih instrumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUMBIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav. Za obilna naročila se toplotno priporočam.

Prečitajte naš cenik knjig,

priobčen v tej izdaji. Velika izbira novih knjig, katere smo prejeli pred nekaj dnevi iz Slovenije.

Največja zaloga boljših književnih del.

NAZNANILO.

Rojakom v Johnstownu in okolici naznanjam, da sem odpravljal vrojo krojačnico. Izdelujem vse vrste stroko spadajoča dela, po najnovejšem kroju. Delo jamčeno. Za obilen obisk se priporočam.

PETER KOBAL, krojač,
401 Somerset St.,
Johnstown, Pa.

ŠTEDLJIVI LJUDJE

vlagajo redno in investirajo razumno v

KASPAR STATE BANKI

največji jugoslovanski banki v Zed. državah

1900 Blue Island Avenue
in vogal 19. ceste.

CHICAGO, ILLINOIS.

Kapital in prebitok

\$ 1,250,000.00

Pod vladnim in državnim nadzorstvom in Chicago Clearing House Ass'n.

Prodajamo parobrodne listke za vse prekomorske črte v Jugoslavijo in nazaj. Izdelujemo svedočbe (affidavits) za naseljence ter pošiljamo denar v staro domovino najhitrejšje in najceneje.

CENIK KJIG.

Nadaljevanje z 2. strani.

ZNANSTVENE RAZPRAVE, POLITIČNI IN GOSPODARSKO SOCIALNI SPISI, UČNE IN DRUGE KNJIGE IN BROŠURE.			
ALI JE RELIGIJA PRENEHALA FUNKCIONIRATI? Debata	30	ŠADRUŽNA PRODAJALNA ALI KONSUM	.10
ANGLESKO-SLOVENSKI BESEDNJAK (Dr. J. F. Kera)	5.00	ZAKON BIOGENEZE (J. Howard Moore, prev. L. M.)	1.50
DEMOKRATIZEM IN ZENSTVO, (Alojzija Štebi)	.10	ZA STARO PRAVDO. (Fran Erjavec)	.50
GOSPODARSKA GEOGRAFIJA, (Dr. V. Šarabon), vezana	1.25	ZBIERKA RUDARSKIH IN FUZINSKIH IZRAZOV, (J. Bezlaj)	.30
KATOLIŠKA CERKEV IN SOCIALIZEM	.25	ZDRAVJE, zdravstvena revija za pouk o zdravstvu in zdravljenju, letnik 1921, broširana \$1., trdo vezana	1.50
KDO UNICUJE PROIZVAJANJE V MALEM	.20	ZDRAVJE, jan., feb., mare, april in majska izdaja letnika 1922, vsaka po	.10
KOMUNISTIČNI MANIFEST, (Karl Marks in Friderik Engels)	.30	ZGODOVINA SOCIALIZMA V SRBIJI (Fran Erjavec)	.25
KRATKA SEBSKA GRAMATIKA, (Dr. Josip Menec)	.25	ZGODOVINA SRBOV, HRVATOV IN SLOVENCEV, (Ant. Melik) I. del	.85
KRATKA ZGODOVINA SLOVENCEV, HRVATOV IN SRBOV, (Matija Pirc)	.40	II. del	.75
O KONSUMNIH DEUSTVIH	.10	RAZNO.	
O KULTURNEM POMENU SLOVENSKE REFORMACIJE, (Dr. I. Prijatelj), broširana	.40	AMERISKI DRUŽINSKI KOLENDAR, vezan v platno, letnik 1919, 50c; letnik 1920	.50
POGLED V NOVI SVET	.10	AMERISKI DRUŽINSKI KOLENDAR, letnik 1922, mehko vezan 50c, vezan v platno	.75
POLITIČNO ŽIVLJENJE SLOVENCEV, od 4. jan. 1797, do 6. jan. 1919 leta, (Dr. Dragotin Lončar), vezana	.90	AMERISKI DRUŽINSKI KOLENDAR, letnik 1923, trdo vezan	.75
POT K SOCIALIZMU, (Dr. Oto Bauer)	.20	CANKARJEVA SLIKA na dopisnicah, 2 za 5c.	(Imamo jih dvojne vrste.)
PROLETARIJAT	.15	DEMOKRACIJA, (Cankarjeva številka)	.10
PSIHICNE MOTNJE NA ALKOHOLSKI PODLAGI (Ivana Robida, vezana	1.15	KRES, revija, 1. 1922, št. 9-10	.25
RAZVOJ SOCIALIZMA od utopije do znanosti, (Friderik Engels, prev. M. Žagar)	.35	KRES, revija, 1. 1922, št. 11-12	.25
REFORMACIJA IN SOC. BOJI SLOV. KMETOV, (Abditus) broširana	.45	KRES, kulturni mesečnik, 1. 1923, št. 2-3-4	.40
SLOVENSKO-ANGLESKA SLOVNICA, izdala in založila Književna matica SNPJ., 364 strani, vezana v platno	2.00	NAJNOVEJŠE INFORMACIJE O DOBAVI DEŽAVLJANSTVA ZEDINJENIH DEŽAV	.40
SMERNICE NOVEGA ŽIVLJENJA, (Dr. K. Osvald), broširana	.50	O ZDRAVSTVENIH NALOGAH SOC. ZAVAROVANJA, (Dr. Demet. Bleiweis-Trsteniški)	.10
SOCIALIZEM IN VERA, spisal Zvonimir Bernot, 128 strani, mehko vezana 50c, trdo vezana	.65	PROLETAREC, vezan, letnik 1919, \$5.00; vezan, letnik 1920	5.00
SOCIJAL. KNJIŽNICA (dva snopiša)	.10	PROLETAREC, letnik 1921, vezan v platno	5.00
SPOL-LJUBEZEN-MATERINSTVO, (Prof. dr. Z. Zahor), trda vezba	.40	PROLETAREC, letnik 1922 v platno vezan	5.00
SREBKA POETNICA, (J. T.)	.50	RDECI PILOT, mesečnik preventivne mladine za duhovno revolucijo, prva in druga številka	.05
SRETNA KUHARICA, broširana, \$1.00, vezana	1.25	TRIJE LABODJE, ilustrirana revija	.25
SVETOVNA VOJNA IN ODGOVORNOST SOCIALIZMA, E. K.), broširana	.50	ANGLEŠKE KNJIGE.	
USTAVA, ruske socialistične fed. sovjetske republike	.10	ANARCHISM AND SOCIALISM, (Geo. Plechanoff), vezana	.60
VARNA KUHARICA, (Marija Remec), vezana	1.00	ANCIENT LOWLY, (C. Osborne Ward) dve knjige, 1313 strani, vezane	5.00
V NOVO DEŽELO, (E. K.) broširana	.25	ANCIENT SOCIETY, (Lewis H. Morgan), vezana	1.50
VOLJA IN DEJANJE, (psihološka analiza)	.25	BRASS CHECK, (Upton Sinclair). Slika korumpiranosti kapitalističnega žurnalizma, vezana	1.20
		"DEBS, HIS AUTHORIZED LIFE AND LETTERS". (David Karsner), vezano v platno	1.20
		END OF THE WORLD, (Dr. M. Wilhelm Meyer), vezana	.60
		EVOLUTION OF MAN, (Wilhelm Bölsche), vezana	1.00
		EVOLUTION OF PROPERTY, (Paul Lafargue), vezana	1.00
		IOD AND MY NEIGHBOR, (Robert Blatchford), vezana	1.00
		GOOSE-STEP, (Upton Sinclair). Studija ameriškega visokošolstva nad katerim imajo kontrolo privatni interesi, vezana	1.20
		IMPERIAL WASHINGTON, (R. F. Pettigrew), knjiga, ki opisuje prehodno dobo iz demokracije v denarni imperializem v Zed. državah, 441 strani, trda vezba	1.20
		JUNGLE, (Upton Sinclair) povest iz chicaskih klavnic	1.20
		KARL MARX, biographical memoirs, (Wilhelm Liebknecht), vezana	1.00
		KING COAL, (Upton Sinclair), povest iz zadnjega štrajha (1913) coloradskih premogarjev, trda vezba	1.20
		LAW OF BIOGENESIS, (J. Howard Moore), vezana	1.00
		LIFE AND DEATH, (Dr. E. Teichmann), vezana	1.00
		OUTLINE OF HISTORY, (H. G. Wells), vezana, 1171 strani	1.20
		PHYSICIAN IN THE HOUSE, (J. H. Greer, D. D.) Domadi zdravnik, vezana	1.20
		REPUBLIC OF PLATO, vezana	1.20
		RIGHT TO BE LAZY, (Paul Lafargue), vezana	1.00
		ROBERTS RULES OF ORDER, vezana	1.20
		SAVAGE SURVIVALS, (J. Howard Moore), vezana	1.20
		SOCIAL REVOLUTION, (Karl Kautsky), vezana	1.00
		STRUGGLE BETWEEN SCIENCE AND SUPERSTITION, (A. M. Lewis), vezana	1.00
		THEY CALL ME CARPENTER, (Upton Sinclair), trda vezba	1.20
		THE DREAM OF DEBS, (Jack London)	1.00
		THE PROFITS OF RELIGION, Razprava o izrabljanju ver za privatne interese	1.20
		THROUGH THE RUSSIAN REVOLUTION, (Albert Blays Williams), s slikami, 311 strani, vezana v platno	1.20
		100%. (Upton Sinclair). Povest patrijota	1.20
		VITAL PROBLEMS IN SOCIAL EVOLUTION, (A. M. Lewis), vezana	1.00
		THOUGHTS OF A FOOL, (Evelyn Gladys), vezana	1.20

Vse knjige pošiljamo poštne pošto. Klubom in štalcem, pri večjih naročilih liberalen popust.

Vsa naročila naslovite na:

PROLETAREC
3639 W. 26th Street,
Chicago, Ill.